

WPROWADZENIE

Niniejsza publikacja wpisuje się w obchody pięćdziesiątej rocznicy współpracy między Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetem Chrystiana Albrechta w Kilonii. Od chwili podpisania umowy w 1984 minęło, co prawda, tylko 40 lat, jednak kontakty naukowe i współpraca mają dłuższą historię. Dokumentują ją w jakimś stopniu wspomnienia byłych stypendystek i stypendystów obu uniwersytetów, które w tym miejscu publikujemy. Są to wspomnienia historyczek i historyków z obu uniwersytetów, którzy odbyli swoje stypendia przed podpisaniem umowy o współpracy między oboma uniwersytetami¹. Zamieszczamy tu również wspomnienia germanisty z CAU oraz archeolożki z UAM. Trzeba bowiem zauważyć, że tego rodzaju współpraca była intensywnie realizowana i pielęgnowana również w innych dziedzinach. Współpraca historyczek i historyków, biorąc pod uwagę pierwsze stypendystki i pierwszych stypendystów, jest niemal tak samo długa jak współpraca w skali całego Uniwersytetu, gdyż sięga 47 lat². To

¹ Brak wspomnień dr. Henninga Traulsena i Mariana Kozielskiego.

² W. Molik, *15 lat współpracy naukowej historyków z Poznania i Kilonii*, „Życie Uniwersyteckie” 2002, nr 7–8, s. 21–22; K. Balbuza, A. Hinc, D. Mazurczak, *Historia*

godne podkreślenia, bo choć nasze środowisko pozostawało w kontaktach i z innymi zagranicznymi ośrodkami naukowymi, to właśnie więzi poznańsko-kilońskie okazały się tak bardzo trwałe. Pierwszego stypendysty z Instytutu Historii UAM nie ma już wśród nas. Był to prof. dr hab. Edmund Makowski (1931–2000), ówczesnie doktor, który odbył dziewięciomiesięczne stypendium w Kilonii (3 stycznia–3 października 1977). Następne osoby to dr Dorota Mazurczak, wówczas magister (2 października 1978–2 sierpnia 1979), Marian Kozielski, również wówczas magister (3 października 1980–30 września 1981) i prof. dr hab. Marian Drozdowski, wtedy doktor (1 października 1982–30 września 1983). Ich opiekunem był prof. dr Kurt-Georg Hausmann (1921–2004), urodzony w Łodzi i doskonale mówiący w języku polskim historyk, który stworzył w Kilonii wyrazisty ośrodek badań nad dziejami Polski w XIX i XX wieku. Z kolei w 1983 roku na stypendium w Kilonii przebywał prof. dr hab. Leszek Mrozewicz (ówczesnie doktor, 1 października 1983–31 lipca 1984), którego opiekunem naukowym był wybitny badacz dziejów antycznych prof. Frank Kolb.

Wspomniane osoby były formalnie stypendystami miasta Kilonii, ponieważ umowy między uniwersytetami wówczas jeszcze nie było. Ze strony Uniwersytetu w Kilonii na Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przyjechali w ramach ww. współpracy z Seminarium Historycznym CAU: dr Thomas Voß (ówczesnie magister, 1979–1980), nad którym opiekę naukową sprawował prof. dr hab. Antoni Czubiński, dr Henning Traulsen (ówczesnie magister, 1980–1981) oraz dr Brigitte Balzer, w tamtym czasie magister (1 października 1981–30 września 1983), którą opiekę naukową otoczył prof. dr hab. Lech Trzeciakowski. W tym ostatnim wypadku efektem pobytu w Poznaniu była solidna

współpracy IH UAM z Seminar für Osteuropäische Geschichte i Institut für Klassische Altertumskunde w Christian-Albrechts-Universität w Kilonii (CAU), w: Historia na Uniwersytecie Poznańskim. Od Seminarium Historycznego do Instytutu Historii (1919–2019), red. K. Balbuza, J. Dobosz, D. Konieczka-Śliwińska, K. Kościelniak, P. Matusik, Poznań 2019, s. 403–413.

dysertacja doktorska o pruskiej polityce wobec Polaków i stanowisku wobec niej partii konserwatywnej i narodowo-liberalnej³.

Jak z tego wynika, w pierwszych latach kontakty obu ośrodków sprowadzały się do wyjazdów stypendialnych. Podpisanie umowy o współpracy, do którego doszło w Kilonii 16 sierpnia 1984 roku, pozwoliło na poszerzenie jej form o wykłady gościnne, wspólne konferencje naukowe i publikacje⁴.

Współpraca między historyczkami i historykami rozwijała się w kolejnych latach bardzo dynamicznie i obejmowała wspólne, cykliczne konferencje, profesury gościnne, wyjazdy stypendialne, kursy językowe, publikacje naukowe, Dni Kilonii w Poznaniu oraz Dni Poznania w Kilonii (organizowane od 2001 roku). W latach 1987–2009 wiele przedsięwzięć naukowych podjęto z inspiracji profesorów Witolda Molika (UAM) i Rudolfa Jaworskiego (CAU), wykorzystujących badawczą szansę, jaką stwarzało ujęcie porównawcze dziejów Poznańskiego i Szlezwiku-Holsztyna w XIX wieku. Jednym z nich była choćby konferencja naukowa w Kilonii w dn. 12–14 maja 2000 poświęcona pomnikom w obu ośrodkach, nie przypadkiem opatrzona podtytułem „paralele i kontrasty”⁵. Po 2010 roku współpracę w zakresie historii XIX i XX wieku realizowały prof. dr Martina Thomsen (CAU) i dr Alina Hinc (UAM) (wymiana studencka, wyjazdy stypendialne, udział w Dniach Poznania w Kilonii i Dniach Kilonii w Poznaniu, wspólne projekty badawcze). W 2011 roku prof. dr Rudolf Jaworski, następca prof. Hausmanna w badaniach dotyczących polskiej historii i wypróbowany przyjaciel naszego uniwersytetu, został uhonorowany Medalem za Zasługi dla UAM. Prócz wkładu

³ B. Balzer, *Die preußische Polenpolitik 1894–1908 und die Haltung der deutschen konservativen und liberalen Parteien: (unter besonderer Berücksichtigung der Provinz Posen)*, Frankfurt am Main 1990.

⁴ Umowa o współpracy została podpisana w czwartek 16 sierpnia 1984 roku o godz. 11.00 w Sali Senatu Uniwersytetu Kilońskiego (Auditorium maximum, parter) przez Rektora Uniwersytetu Adama Mickiewicza, prof. dr. Zbigniewa Radwańskiego oraz Rektora Uniwersytetu Chrystiana Albrechta, prof. dr. Gerda Griessera.

⁵ Jej efektem była publikacja: *Denkmäler in Kiel und Posen. Parallelen und Kontraste*, hrsg. v. R. Jaworski, W. Molik, Kiel 2002.

prof. Jaworskiego w rozmaite wspólne przedsięwzięcia naukowe i dydaktyczne wspomnieć warto o jego doskonale znanej w naszym kręgu kolekcjonerskiej pasji, wyrażającej się w zgromadzeniu ogromnego zbioru poznańskich pocztówek z końca XIX i początków XX wieku⁶. We współpracę poznańsko-kilońską zaangażowany był również prof. dr Ludwig Steindorff (od 2017 roku na emeryturze).

Drugi obszar intensywnie rozwijanej współpracy naukowej między CAU i UAM to historia starożytności. Współpracę tę zapoczątkował na przełomie 1983 i 1984 roku prof. dr hab. Leszek Mrozewicz (zob. wspomnienia prof. Mrozewicza w tym tomiku), który wyjechał na CAU w ramach stypendium na dwa semestry. Nawiązał wówczas współpracę z prof. Frankiem Kolbem (od 1977 do 1986 — profesor historii starożytnej w CAU, później na Eberhardt Karls Universität w Tybindze, od 2015 roku na emeryturze) oraz prof. Leonhardem Schumacherem (w CAU w latach 1984–1987, później na Johannes Gutenberg Universität w Moguncji). Od ponad dwudziestu lat współpraca ta jest dynamicznie rozwijana przez uczennice profesora Leszka Mrozewicza — prof. Katarzynę Balbuzę (współpraca z CAU od 2004 roku) oraz prof. Annę Tatarkiewicz (współpraca z CAU od 2007), a także ucznia — prof. Krzysztofa Królczyka (współpraca z CAU od 2003). Partnerzy ze strony CAU to wybitni historycy antyku — prof. Peter Weiss (w CAU od 1987, na emeryturze od 2008 roku), prof. Josef Wiesehöfer (w CAU od 1989, na emeryturze od 2017 roku), prof. Andreas Luther (w CAU od 2008) oraz prof. Hilmar Klinkott (w CAU od 2016). Formy tej współpracy, to wyjazdy stypendialne, działalność publikacyjna⁷, wykłady gościnne na

⁶ I to znalazło swój naukowy wyraz w konferencji „Postkarten erzählen Geschichte. Die Stadt Posen 1896–1918”, która zaowocowała publikacją *Miasto na pocztówce. Poznań na tle porównawczym*, pod red. R. Jaworskiego i W. Molika, Poznań 1999.

⁷ Artykuły i recenzje publikowane w niemieckim czasopiśmie „Gymnasium” przez Katarzynę Balbuzę, Krzysztofa Królczyka i Annę Tatarkiewicz.

Wprowadzenie

Wydziale Historii naszych partnerów z CAU⁸, wspólne konferencje⁹ czy polsko-niemieckie zajęcia dydaktyczne na CAU¹⁰.

prof. UAM dr hab. Przemysław Matusik
dziekan Wydziału Historii UAM

prof. UAM dr hab. Katarzyna Balbuza
prodziekan Wydziału Historii UAM ds. studenckich i kształcenia

⁸ Profesorowie: Peter Weiss, Josef Wiesehöfer i Andreas Luther.

⁹ Podczas Dni Kilonii w Poznaniu.

¹⁰ Hauptseminar zur Alten Geschichte (Blockseminar): Römische Numismatik, prowadzone wspólnie przez prof. Andreasa Luthera i prof. Katarzynę Balbuzę (październik 2023).